

H. MEESENBURG

Min mening om
»VADEHAVSPANEN«

ESBJERG KOMMUNE
HOVEDBIBLIOTEKET
CENTRALBIBLIOTEK FOR SYDVESTJYLLAND

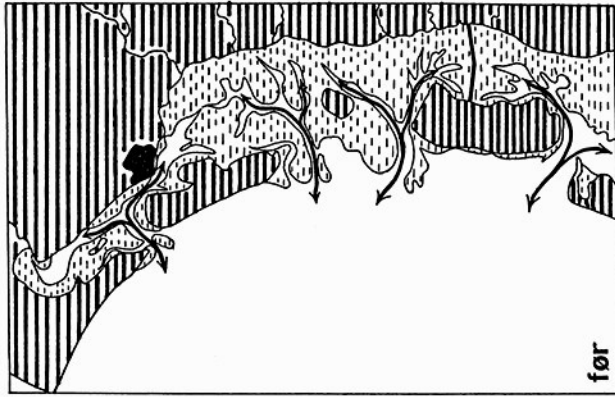
Sertryk fra
TØNDRINGER SAMFUNDETS ÅRSSKRIFT 1969

Redaktionen har letsindigt opfordret mig til at give en redegørelse for de konsekvenser, »Vadehavspanen« vil eller kan medføre, og da radioen i en udsendelse har haft en række eksperter til at udtale deres mening om sagen, vil jeg på de følgende sider forsøge som ikke-ekspert at komme med mine hjertesuk – thi det bliver overvejende suk!

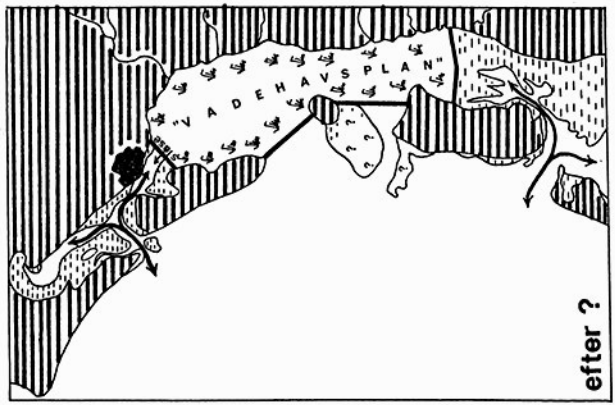
Som bekendt går planen ud på, ved at forbinde Rømø med Mandø og Mandø med Fanø, samt Fanø med fastlandet, at skabe et lukket fersk- eller brakvandsbassin begrænset af Rømedæmningen mod syd. Ø-dæmningerne skal være uden gennemløb, idet bassinets afvanding skal ske gennem en sluse i nord, i dæmningen til fastlandet.

Vandbygningsvæsenet anslår udgifterne til 170 millioner kroner, medens andre eksperter mener, at 500 millioner kommer sandheden nærmere – forudsat man forskånes for stormflodskatastrofer. »Vadehavspanen« foreligger foreløbig kun som et løst skitseprojekt og er endnu ikke nået uden for vandbygningsvæsenets fire vægge – når undtages avisartikler, radiodiskussioner og forskellige offentlige møder. Fra anden sagkyndig side – specielt fra biologisk og geografisk hold – har planen overvejende mødt modstand, men da det at slå diger, kombineret med de besparelser planen skulle indebære, har folkelig og politisk flair, kan man aldrig vide, i hvor høj grad sådanne modargumenter vil kunne gøre sig gældende.

Grunden til, at »Vadehavspanen« overhovedet er blevet til, er den, at Vestslesvigs diger – fra Ribe til grænsen – ikke mere er stormflodssikre. Både 1962-floden og orkanerne i 1967 og 1968 understregede dette. Højerdiget er for lavt, Ballumdiget og i endnu højere grad Chr. X's dige har for lille bredde og er bygget af ustabile materialer. Der forelå tre muligheder for en løsning: 1) Udbygning af de forhåndenværende diger, 2) bygning af en ny, fremskudt digelinje med samtidig indvinding af et digemodent forland og skabelsen af en række reservoarer for åvandet i stormperioder – og endelig

De to kortskitser illustrerer »Vadehavspanen«s digelinier og konsekvenser. Vadehavspanen er angivet ved en stiplede signatur, pile markerer tidsvandsstrømmene.

Tue-signaturen for brakvandsbassinnet er kun anvendt for at kendetegne lagunen. Sandsynligvis bliver det snarere sandflugt end tilgroning, der kommer til at karakterisere de tørrelagte sandflader.

den helt uventede tredje, »Vadehavspanen«. Det alvorligste minus ved sidstnævnte – ud fra synspunktet »kystsikring« – ligger i det forhold, at »Vadehavspanen« ikke sikrer Ballum- og Tøndermarsken. Da netop Tøndermarsken er det eneste område, hvor en større befolkningsgruppe vil være truet i en stormflodssituation – Ribe ligger trods alt højere – løser »Vadehavspanen« således ikke kystsikringens mest presserende problem.

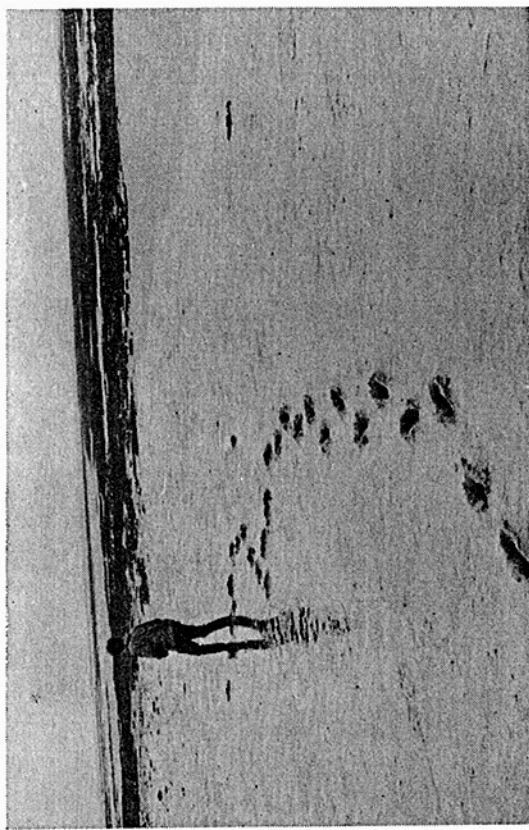
Der er fremført en hel række argumenter mod planen. Vadens produktive dyresamfund – i sig selv et enestående biologisk studieobjekt, der desuden danner næringsgrundlaget for et enormt gennemgangstræk af vade- og andefugle og for sommermånedernes indtræk af fladfisksyngel, vil forsvinde. Hvad der er endnu vigtigere er, at fremtidige opvækstmuligheder for forlandsmarsk stoppes, og chancerne for fortsat landvinding dermed er forspildt. I dag er landvinding et uartigt ord – løsenet er »rekreative formål«, men den dag vil komme, hvor landbrug igen er en rentabel forretning og dets pro-

duktioner mangler. Af denne grund er det vigtigt ikke at blokere fremtidige muligheder!

For den biologisk-geografisk interesserede ikke-ekspert – og det er som en sådan, jeg tager ordet – er det imidlertid ikke så meget alle detailindvendingerne, der tæller, men derimod den kendsgerning, at planen vil ødelægge et dynamisk, spændende og mangesidet miljø og erstatte det med et brakt lagunemiljø – der nok er morsomt, men som vi har nok af i forvejen. »Vadehavsplanken« vil, hvis den gennemføres, flytte Blåvand sydpå til Havneby, og vi vil kun have den danske andel af Listerdybs tidevandsområde og Ho Bugt tilbage som dansk vadehav.

I de rekreative overvejelser bag planen synes mulighederne for sejlsads i den bagvedliggende lagune at spille en vigtig rolle. Jeg ved ikke, hvor mange af Tønder Statseminariums disciple, der har prøvet at sejle i vadehavet, men jeg kan forsikre Jer om, at det er en af de mest spændende og farverige oplevelser, man kan komme ud for. Før starten studeres tidevandstabellen, for at man på bedst mulig måde kan udnytte stigende og faldende vand. Allerede denne forberedelse indebærer et konstruktivt element, som er vadehavsejlsadsen egen. Ejer man ikke en lille overfladisk optimistjolle, der ved højvande kan smutte ind over selv de mest lavvandede flak, må man endvidere sørge for nøje at følge de dybe render. Dette er intet problem ved lavvande, hvor renden som en bred og skarpt markeret flod slynger sig gennem vaden bræmmed af blåmuslinge-bankernes »koralrev« – men når højvandet kommer, forsvinder enhver kontur, og kun styrmandens overlegne sømandskab fører skibet frelst gennem skærene! At sejle i aftentimerne med den nedgående sols rige skyggeverden over Skallingens eller Fanøs klitter, med det faldende vand i ryggen, for fulde sejl ned ad tidevandsflodens vandvej, omgivet af mørke muslingebanker og grå sandorme-vader – oversået af ekskrementkringlernes vulkankegler – er lykke. Selvfølgelig ville en dæmningsomkranset lagune give bekymrede mødre en vis sikkerhed for at børn og bredvommede ægtemænd ikke drev til havs på luftmadrasser og lignende, men samtidig ville sejlsadens charmerende dynamik forsvinde.

Har man ingen båd, er der jo også vadevandringen. For mange tyskere er »das Wattlaufen« et begreb, og vandringer over vaden – som regel med fører – er for vesterhavsturisten en af feriens rigeste oplevelser. Nu mangler det danske vadehav desværre mylderet af småøer, der syd for grænsen er så anvendelige som mål for en så-

Bag blåmuslingebankerne er der læ, og vaden er blød og mudret. Foto: S. Tougaard.

dan udflugt, men også mindre ture har deres charme. At mærke den mudrede slik trænge frodigt op mellem tærerne, som kontrast til den herligt bæredygtige sandorme-vade – at føle den skarpe bro-lægning af utallige hjertemuslinger, at grave dem op for derefter at se dem i ryk forsvinde ned i sandet igen – alt dette indebærer rigtige oplevelser. At følge det faldende vand ud til muslingebankerne langs prielen, for derefter – med det stigende vand i hælene – at vandre indad, ledsaget af hjerte- og sandmuslingers klikkende sprøjten, rummer en række livsnære indtryk. For det feriefolk, der besøger øerne, er ferie lig strand. Kunne man opdrage turisterne til også at betragte baglandet som værende en rejse værd, ville meget være vundet – og dette hvad enten det er Rømø, Rivieraen eller Mallorca! Som sædvanlig gælder det, at man kun ser, hvad man ved, og netop de for den biologisk interesserede så morsomme ting, som marskens plantevækst og vadens dyreliv, kræver en vis forhåndsviden for at få indhold og mening for lægmanden. Igen et område hvor skolen og museet har en mission.

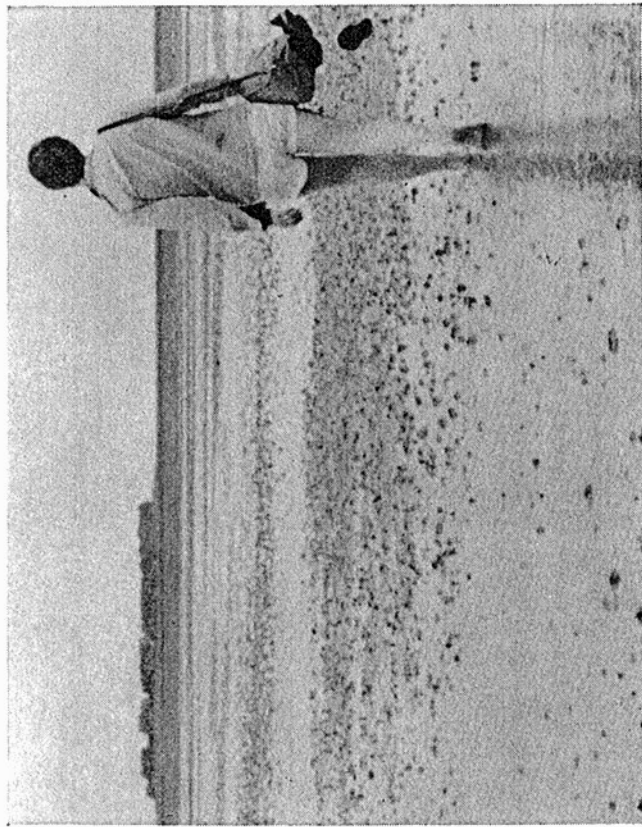
Med hensyn til »Vadehavsplanken«s rekreative sider er det således min overbevisning, at planen netop udsletter en række rekreativt værdifulde elementer. Ferie er lig oplevelse, og netop vadehavet rummer en række usædvanlige og spændende elementer, der kan bi-

landet brømmes af vidtstrakte havbundsflader og enorme odde-systemer – med Skagen-komplekset som det mest imponerende. Vestkysten spænder over samtlige variationer af udligningskyst fra stejle klintekyster til enorme, tangeafspærrede laguner – for mod syd at afsluttes af det kombinerede resultat af vestenstorme og tidevand – den øbrudte tange. At ødelægge størstedelen af denne uden at have meget alvorlige argumenter derfor vil være at gøre Danmark fattigere.

H. Meesenburg

De to kortskitser illustrerer »Vadehavsplansen«s digelinjer og konsekvenser. Vaderne er angivet ved en stiplede signatur, pile markerer tidevandsstrømmene.

Tue-signaturen for brakvandsbassinet er kun anvendt for at kende tegne lagunen. Sandsynligvis bliver det snarere sandflugt end tilgroning, der kommer til at karakterisere de tør lagte sandflader.

På vej over sandormeavaden mod en fjern ø. Foto: S. Tougaard.

drage til, at ferien bliver den afbrydelse af årets dagligdag, der gør den rekreativ – hvilket vist betyder noget i retning af »oplivende«.

»Vadehavsplansen«s vigtigste turistfunktion skulle være den, at den skabte en sammenhængende strand fra Rømø sydspids til Fanø nordende. Men er der overhovedet noget behov for en udvidelse af stranden? Færdes man en sommerdag langs vestkysten, er det iøjnefaldende, i hvor høj grad folk klumper sig sammen på enkelte steder – og dette er ikke primært et resultat af strandens trafikale tilgængelighed. Mennesket er ganske enkelt et flokdyr, der skyr ensomheden. Rømø og Fanø har strand nok til fem gange så mange turister! Jeg tror, at det, at man ved dæmningerne fjerner »den-yderste-ø-fornemmelse«, er rekreativt et langt større minus end de eventuelle positive sider. Efter min overbevisning er én dæmning sjov, men flere kedelige!

Danmark er mere end noget andet land' udstyret med en rigdom af varierede kysttyper. Vi har sænkingsområder, hvor kystliniens forløb bestemmes af istidslandskabets dalrigdom og af morænebakkelandskabet arkipelag. Vi har hævningsområder, hvor moræne-